

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi (KMÜ EFAD)

Karamanoğlu Mehmetbey University Journal of Literature Faculty

E-ISSN: 2667 – 4424

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/efad>

Tür: Araştırma Makalesi
Kabul Tarihi: 13 Eylül 2021

Gönderim Tarihi: 21 Nisan 2021
Yayımlanma Tarihi: 15 Aralık 2021

Atf Künyesi: Ekin, A. & Sarıbaşı, S. (2021). Carlos Fuentes'in "Kraliçe Bebek" Adlı Öyküsünde Büyülü Gerçekçi Anlatım. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 4 (2), 263-270.

DOI: <https://doi.org/10.47948/efad.924127>

CARLOS FUENTES'İN "KRALIÇE BEBEK" ADLI ÖYKÜSÜNDE BÜYÜLÜ GERÇEKÇİ ANLATIM

Abdurrahman EKİN*

Serap SARIBAŞI**

Öz

Büyülü gerçekçilik yirminci yüzyıl Latin Amerikan edebiyatında ortaya çıkmış ve dünyaya yayılmış bir akımdır. Büyülü gerçekçi anlatılarda gerçekle gerçek dışı, düşsel ile sahici öğeler melez bir bütünlükle anlatılır. Gerçekliği farklı bir boyutta işleyen büyülü gerçekçilikte anlatılan zaten yaşamın içindedir. Büyülü gerçekçilik, 1950'lerde ve 1960'larda roman alanında uygulanmış bir yöntemdir ve çeşitli isimlerle tanımlansa da Büyülü gerçekçilik, en çok kabul gören terimdir. Yeni bir anlatım tarzı olarak iki dünya savaşından sonraki bazı post-modern anlatı tarzlarının arasında yaygın olarak kullanılır. Büyülü gerçekçilik bir edebî tür değildir, farklı geleneklerden türeyen bir anlatım üslubudur. Carlos Fuentes'in *Körlerin Şarkısı* adlı öykü kitabında yer alan "Kraliçe Bebek" adlı öyküde aşk, geçmiş, belirsizlik temaları masalsi bir anlatımla anlatılırken büyülü gerçekçi eserlerde kullanılan özelliklere rastlanmaktadır. *Kraliçe Bebek* adlı öyküde gerçeklik ve olağanüstü mutlak bir dengede ele alınmıştır. Çocukluk aşkının peşinden giden kahraman-anlatıcı bu serüvende çeşitli düşlere dalar, geçmişin adeta önünde birer birer canlandığını görür. Duygusal boyutu ağırlıklı olan öyküde bir alacaklı gibi sevgilisinin evine sızan anlatıcı, sonunda hiç beklemediği bir tabloyla karşılaşır, kahraman-anlatıcı bazen neyin yaşanmış neyin yaşanmamış olduğundan şüphe duyar. *Kraliçe Bebek* adlı öykü de büyülü gerçekçi öğelerle kaleme alınmış bir metindir. Bu makalede *Kraliçe Bebek* adlı öyküde büyülü gerçekçi öğelerin özellikleri ve nasıl ele alındığı incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Carlos Fuentes, Büyülü gerçekçilik, Kraliçe Bebek, Latin Amerika.

Magical Realist Narration in "The Doll Queen" Story by Carlos Fuentes

Abstract

Magical realism is a trend which originated in twentieth-century Latin American literature and has spread throughout the entire world. In magical realist narratives, real and unreal, imaginary, and authentic elements are explained with a hybrid integrity. What is described in magical realism processing reality in a different dimension is already in life. As a new narrative style, it was prevalently used among some post-modern narrative styles after the two world wars. Magical realism is not a literary genre, but rather a style of narration derived from different traditions. In the story "The Doll Queen" in Carlos Fuentes's short story collection called *The Song of the Blind*, the themes of love, the past, and uncertainty are told in a fairy tale narrative with features used in magical realist works. In this story, reality and extraordinariness are addressed with an absolute balance. The

* Doktora Öğrencisi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Karaman/Türkiye. E-Posta: abdurrahmanekin@gmail.com, Orcid: <https://orcid.org/0000-0002-5979-2239>.

** Dr. Öğr. Üyesi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü, Karaman/Türkiye. E-Posta: serapsaribas@kmu.edu.tr, Orcid: <https://orcid.org/0000-0002-4079-8024>.

hero-narrator, who pursues his childhood love, dives into various dreams in this romance and sees the past come alive one by one. The narrator, who gains access to his lover's childhood home under the guise of being a tax assessor, , finally encounters a situation he never expected, and sometimes doubts whether what he experienced was real or not. This article reviews how magical realist elements are addressed in the story The Doll Queen.

Keywords: Carlos Fuentes, Magical realism, The Doll Queen, Latin America

1. Büyülü Gerçekçilik

1.1. Tanım ve Tarihsel Gelişimi

Büyülü gerçekçilik, sanatta Alman sanat eleştirmeni ve tarihçisi Franz Roh tarafından dile getirilmiş bir terimdir. Franz Roh, *Nach Expressionismus: Magischer Realismus: Probleme der neusten Europäischen Malerei* (Post Ekspresyonizm: Büyülü gerçekçilik: Yeni Avrupa Resminin Sorunları) adlı kitabının giriş bölümünde ilk kez plastik sanatlarda ortaya çıkan akımın sonradan edebiyatta da kendine yer bulduğunu iddia eder. Roh, bu terimi Otto Dix (1891-1969), Franz Radziwill (1895-1983), Max Beckmann (1884-1950) ve Georges Grosz (1893-1959) gibi ressamı tanımlamak için kullanmıştır. Ancak büyülü gerçekçilik, daha önce on sekizinci yüzyıl sonunda felsefe alanında Alman düşünür Novalis tarafından “büyülü idealizm” olarak dile getirilir (Okuyucu, 2019: 4). Roh, ‘büyülü’ ve ‘gerçek’ kelimelerinin bir arada kullanılmasının tarihsel, sosyolojik sebepleri olduğu görüşündedir. Ona göre Birinci Dünya Savaşı'nın insanlar üzerindeki olumsuz etkisi bu anlayışın ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Somut gerçeklikten uzaklaşarak daha çok içsel mimetik duyguların yansıtılmasına yönelik bu sanat anlayışında, sanatçının yeni bir gerçek fikriyle dünyaya yaklaştığı görülür (Arargüç, 2017: 16).

Büyülü gerçekçilik akımının edebiyattaki öncüleri Latin Amerikalı yazarlardır. Kıta yazarlarının eserleriyle şekillenen akımın oluşmasında aynı zamanda son dönem Avrupa'sı da etkili olur. Yeni realist okumalar, teknolojik gelişmelerin artması, çok-kültürlü çok-anımlı dünya perspektifi ve dönem Avrupa'sının güçlü sanatçılarıyla kurulan yakın ilişkiler bu akımın önemli özellikleri arasındadır. Latin Amerikalı yazarların özellikle Paris'i mesken olarak seçtikleri ve pek çok akımın merkezi olan bu şehirde Avrupa'nın önemli isimleriyle yakın ilişkide oldukları görülür (Kalemci, 2021: 30). Yine Paris'te etkili olan Sürrealizm, Latin Amerika'daki Meksika ve Küba Devrimi büyülü gerçekçiliğin gelişmesinde etkili olur. Avrupalı yazarların Latin Amerika'da tanınmaya başlaması, kıtayı etkileyen sanayileşme ve folklorik unsurların bu yazarlar tarafından yeni bir anlatımla kaleme alınmasıyla akımın daha da geliştiği görülür.

1.2. Gerçekliğin Yeniden Ele Alınışı ve Büyülü Gerçekçi Özellikler

Karşıt kavramların sorgulanmadan bir arada kullanılmasına imkân veren büyülü gerçekçilik, resim sanatındaki dışavurumcu akımın bakış açısından etkilenir. Özellikle bu ekspresyonist anlayışta ‘dünyaya yeniden dönüş’ anlayışı gelişir. Edebiyatta da olağanüstü, gotik, masalımsı, mitik ve somut gerçekliğin bir arada kullanılması yeni gerçeklik anlayışı olarak karşımıza çıkar. Olağanüstü olanın sıradanmış gibi aktarıldığı büyülü gerçekçilikte ‘denge’ de önemli bir özelliktir. Gerçeklik bu tür metinlerde olağanüstü ile uyum içerisindedir. Büyülü gerçeklikteki denge unsuru tam olarak sağlanmazsa, sıradanlaşmamış bir olağanüstü durum ya da olay metnin fantastik, bilimkurgu ve türevi metinlerden biri olarak algılanmasına sebep olabilir (Erdem, 2011: 176).

Büyülü gerçekçi metinler kimi zaman sürrealist metinlerle de karıştırılabilir. Sürrealistler, dilin sihirli dünyasına girmekle yeni bir gerçekliğin elde edileceği görüşündedirler. Rimbaud'nun “Hayatı dönüştürme” metaforu ile aynı temel düşünceyi paylaşan sürrealistler, sanatçıyı bir kâhine benzetirler. (Ekin, 2019: 18) Gerçekliği yeni bir boyutta ele alan bu iki anlayış da dünyanın içinde bulunduğu olumsuz durumdan kurtulma çabası içerisindedir. Sürrealist anlayışta gerçek, olabildiğince kendi sınırlarını zorlar. Özge Kahraman'ın, Kilingsöhr-Leroy'dan aktardığına göre sürrealizm: “görsel imgeyi ve imgenin işlevini tanımlamanın ötesine geçme çabasıydı. Fizyolojik görüşün ve gözün normal işlevinin bir anlamı yoktu. Asıl önemli olan hayal gücü ve içe bakabilme becerisi”dir (Kahraman, 2015: 10). Sürrealizmde gerçeğin form olarak imkânı yeniden işlenir. Sürrealist bakış açısında gerçek hayal gücü ile doğrudan bir ilişki

içerisindedir. Ancak büyülü gerçekçilikte gerçek ile olağanüstünün birbirine bir üstünlüğü yoktur (Arargüç, 2017: 16). Umutsuzluğun daha da arttığı savaş sonrası dönemde büyülü gerçekçiliğin yaşama dönük bir bakış açısı geliştirdiği görülür. Özellikle rasyonalist düşüncenin kabul etmediği her türlü durum ve olay büyülü gerçekçilikte kendine yer bulur. Büyüülü gerçekçilikte yaşanan her olay zaten bu dünya anlatısında mevcuttur. Bunun için başka alemlerde var olduğuna inanılan hiçbir şeyden bahsedilemez.

Servet Erdem, *Roland Walter'ın Magical Realism in Contemporary Chicano Fiction* adlı çalışmasından hareketle büyülü gerçekçi metinlerin üç özelliğinden söz eder. Bu özellikler akımı diğer akımlardan ayırmak için önemlidir: “1- *Fantastikten farklı olarak Büyüülü gerçekçilikte; yazarın anlatıcıların, karakterlerin doğaüstünü oldukça olağan bir durummuş gibi karşılamaları ve okuyucunun da kurmaca temsil düzeyinde bu durumu sorgulaması (Walter 1993: 19) 2- Gerçekliğin, büyülü ve gerçek düzeylerinin uyumlu bir bütünü sağlaması 3- Yazarın ketumluğu (authorial reticence)*” (Erdem, 2011: 177). Yazarın ketumluğu, yaşananların herhangi bir açıklamaya gerek duymadan anlatılması anlamına gelir. Ayrıca büyülü gerçekçi bir yazarın olmadığı, büyülü gerçekçi olanın ancak metin olabileceği görüşü açığa çıkar.

Umberto Eco, büyülü gerçekçi terimin yerine “*palimpsest tarih*” demeyi tercih ettiğini ifade eder. Yunanca “*psestos*” kelimesinden türetilen palimpsest, ‘yeniden’, ‘palin’ ve ‘kazınmış’ anlamına gelir. Eskiden tekrar tekrar kullanılan papirüslerdeki eski yazıların kazınıp suyla silindikten sonra yeni metinlerin yazılmasıyla hazırlanan eserlere *palimpsest* denilmiştir. Ancak bu *palimpsestlerde* silinmeye çalışılan yazılar belli belirsiz papirüste görünür (Apaydın, 2019: 91). Eco bu kavramı, Salman Rushdie’nin *Shame* adlı eserinden uyarlandığını dile getirir ve çeşitli palimpsest türleri olduğunu söyler:

- Gerçekçi tarihsel roman, bu tür hakkında hiçbir şey söylemeyeceğim.
- Tarihsel bir döneme yerleştirilmiş, tamamıyla imgelem ürünü, büyüünün sayısız kez araya girdiği öykü (The Sotweed Factor’u ile John Barth, Marquez)
- Tarihsel bir döneme yerleştirilmiş, tamamıyla imgelem ürünü olup, büyüünün yer almadığı, ancak zamanı alt üst eden, çok sayıdaki felsefi, teolojik ve yazınsal anıştırma ve ima ile büyü etkisi yaratan – buradan Eco’yu düşünüyorum ve çok farklı bir açıdan, kısmen tarihsel dönem modern olduğundan, Kundera’yı (Varolmanın Dayanılmaz Hafifliği ve Ölümsüzlük romanlarıyla)
- Daha yakın bir dönem ya da olay olduğu için daha iyi bilinen bir dönem ya da olayın mizahi yeniden kuruluşu; bu romanlar, görünüşte büyü içerir, ancak ivmesini sınırdan alır, sözgelimi The Public Burning’de Sam Amca ile Başkan Yardımcısı Nixon arasındaki ilişkiler ya da Pynchon’un Gravity’s Rainbow’unda paranoyakların ağırlıklı varlığı gibi (Eco, 2012: 154).

Son olarak bir ulus veya inancın palimpsest tarihine vurgu yapan Eco, metinlere büyüünün de girebileceğini ifade eder. Bu olağanüstülüklerin olabildiğince gerçekçi ifade edildiğini ve doğalmış gibi görüldüğünü ekler (Eco, 2012: 153-154). Temelde imgesel anlatım olarak tanımladığı bu tarzlarda Eco’nun tarihsel olana dair bir vurgu yaptığı görülür.

Büyüülü gerçekçilik, post-modernist akımlardan biri olarak değerlendirilir. Bir arada kullanılması mümkün olmayan unsurların kaynaşmasını sağlayan bu anlayışın kurmaca eserlerde görülmesinin, Avrupa ve dolayısıyla modernizme karşı bir tavır olarak değerlendirilmesi mümkündür. Anlatılar dünyasında gerçeğin yeniden ele alınmasını, bu gerçekliğin de yerel ve mitik olanla özdeşleşmesini sağlayan büyüülü gerçekçilik, bir özgürlük vaadindedir. Bu akım; farklı dünyaları, anlayışları, sistemleri bir arada bulundururken “ontolojik, politik, cinse ait veya coğrafi sınırları araştıran bir akımdır” (Emir & Diler, 2011: 52). Üçüncü dünya ülkeleri denebilecek coğrafyalarda kapitalizme karşı bir imkan olarak doğan büyüülü gerçekçiliğin ‘öteki’ ile kurduğu ilişki göze çarpar. Latin Amerika’da yaygın olsa da hemen her toplumun kendine has büyüülü gerçekçi alan oluşturduğu, yazarların kendi folklorik birikimlerini eserlerinde yansıttıkları görülür. Büyüülü gerçekçilik, Avrupa dışında diğer toplumların insanî, toplumsal, ekonomik pek çok sorunu dile getirmesinde önemli bir anlatım aracı olmuştur. Aynı zamanda postkolonyal bir durum olarak büyüülü gerçekçilik, kolonileştirmeye karşı bir tavidir (Arargüç, 2017: 21). Büyüülü gerçekçi

metinlerin postmodern diğer anlayışlardan farklı olarak önemli bir özelliği vardır: Büyülü gerçekçi metinlerde anlamsızlık yerine bir anlam arayışı; kaos yerine bir düzen vurgusu yapılır (Özüm, 2013: 182).

İzlenimcilik ve dışavurumculuğun diyalektiğinden doğan büyümlü gerçekçiliğın, kurmaca eserlerde gerçek ve olağanüstünü dengeli şekilde bir araya getirmesinden başka farklı özelliklerinin de olduğu bilinmektedir. Bu özellikleri şu şekilde sıralayabiliriz:

- a- Anlatıcının ketumluğu, anlatıda ironik bir yaklaşıma sebep olmaktadır. Karakterler, zaman ve mekân hakkında yorum ve açıklama yapılmaz.
- b- Büyümlü gerçekçi metinlerde zaman kronolojik düz bir çizgide ilerlemez. Olaylar arasında kesin bir neden-sonuç ilişkisine rastlanmaz.
- c- Çevre betimlemelerine oldukça önem verilir.
- d- Mitsel alanlar kullanılır.
- e- Mekân ve zaman belirsizdir.
- f- Halk hikâyelerinden, masallardan, efsanelerden, destanlardan ve düşlerden faydalandığı görülür. Yazılı ve sözlü kültürün imkânlarından beslenilir.
- g- Gündelik olana odaklanıp, ondaki gizemi görünür kılmak amaçlanır.
- h- Büyümlü gerçekçi metinlerde çocuksuluk ön plandadır.
- i- Büyümlü gerçekçi metinlerde, tanrısal anlatıcı dilinin kullanıldığı görülür. Retorik ve sihirsel bir güç sağlayan bu anlatıcı tipi büyümlü gerçekçi metinlerin önemli özelliklerindendir.
- j- Şiirsel ve düşsel anlatım, metinlerdeki büyümlü atmosferin daha da güçlenmesini sağlar.

Her edebî gerçeklik gibi bu anlayış da kendi gerçekliğine, dünyasına odaklanır. Anlatısında olup biten her şey gündelik yaşamda zaten mevcuttur. Dış dünyadaki gerçekliğin egemen diline karşı büyümlü gerçekçilik, kendisini kuşatan rasyonaliteyi alıp onu dönüştürür. Avrupa'daki gerçekçi yaklaşımların aksine, oradan hareketle kendi mimetik gerçekliğini ortaya koyar. Büyümlü gerçekçi metinlerde büyümlü dönüşüm dikkat çeker. Gündelik unsurların, rasyonel formu sihirsel dokunuşlarla deforme olur. Hüseyin Soylu'nun Renciere'den aktardığına göre büyümlü gerçekçilik, "*sanat nesnelere gündelik hayat nesnelere ayıran eski kanonların yıkılışına*" katkı sağlar. Buna ek olarak Zamora ve Farris'ten hareketle büyümlü gerçekçiliğe göre düşüncelerin ve nesnelere, "*insanî zincirlerin tasallutundan kurtulmalı ve yeni bir biçim*" alması gerekmektedir (Soylu, 2020: 57).

Büyümlü gerçekçi metinler, sadece gerçek ve sıradışı olanı birbirine yaklaştırmaz. Bu kutuplar arasında geleneksel ve modern olan da vardır. Çift taraflı ayna gibi hemen her zıt düşünceyi, bakış açısını, varlığı, düzlemi ve dünyayı melezleştiren büyümlü gerçekçilik, bunlar arasında ontolojik bir bütünlük elde edilmesini sağlar. Bu durum, alternatif dünyalar sunan büyümlü gerçekçi metinlerin postkolonyal olmasının başka bir özelliğidir. Büyümlü gerçekçi metinlerde daha çok neyin anlatıldığı değil, bir şeyin nasıl anlatıldığı önemlidir. Büyümlü gerçekçi metinlerde fantastik ve olağanüstünün gerçeğin içinde kaybolmaması gerekir. Ayrıca okuyucu için fantastik olanın kurmaca karakter için olağan olduğu da unutulmamalıdır. Bu görüşten hareketle okuyucunun kendi gerçekliğinde mümkün olmayanlar, kurmaca karakterin uzamsal gerçekliğinde olanaklı hale gelir. Fakat okuyucu için sıradan olan bir durum veya olayın, metin kahramanı için şaşırtıcı olduğu da görülebilir. Bu durum büyümlü gerçekçiliğın kendi mimetik gerçekliği için olağandır (Arargüç, 2017: 102).

2. Carlos Fuentes'in Kraliçe Bebek Adlı Öyküsünde Büyümlü Gerçekçi Anlatım

Meksikalı yazar Carlos Fuentes, 11 Kasım 1928'de Panama'da doğmuştur. Fuentes, çocukluk yıllarını Latin Amerika ülkelerinde ve Amerika'da geçirir. Orta öğrenimini Şili'de sürdürürken ilk yazılarını burada yayınlamıştır. Ardından Meksiko'da eğitim hayatına devam etmiştir. 1950 yılında Cenevre'de "*Institut de Hautes Etudes*"den mezun olmuş, aynı şehirde *Birleşmiş Milletler Uluslararası Hukuk Komisyonu* nezdindeki Meksika heyetinde kâtip olarak çalışmıştır. 1953-56 arasında Meksika'ya

dönen Fuentes'in ilk eseri olan öykü kitabı "*Maskeli Günler*" bu dönemde yayınlanır. 1958 yılında ilk romanı "*Saydam Bölge*", 1959 yılında da "*Vicdan*" adlı kısa romanı basılır. Babasının büyükelçi olarak görev yaptığı Avrupa ülkelerine yolculuklar yapan yazar, ünlü eserlerini de bu dönemde kaleme almıştır. "*Artemio Cruz'un Ölümü*" 1962 yılında, "*Deri Değiştirmek*" adlı kitabı ise 1967 yılında okuyucuyla buluşur. Daha pek çok eser kaleme alan Fuentes, aynı zamanda ülkesinde resmî ve sanatsal görevlerde bulunmuştur. 1980 yılında "*Uzak Bir Aile*", 1981 yılında "*Yanık Sular*" adlı romanları yayımlanmıştır. 1984 yılında *Meksika Ulusal Edebiyat Ödülü*'nü almış, 1986 yılında *Cambridge Üniversitesi*'ndeki Simón Bolívar kürsüsünde ders vermiştir; "*Doğmamış Kristof*" adlı romanı 1987'de yayımlanmış ve aynı yıl "*Zamanın Yaşı*" adlı eseriyle *Miguel de Cervantes Edebiyat Ödülü*'nü almıştır. Yazarın diğer kitapları "*Körlerin Şarkısı*" (1964), "*Kutsal Bölge*" (1967), "*Gömülü Ayna*" (1992), "*Portakal Ağacı*" (1993), 1997'de *Cam Sınır*, "*Laura Díaz'lı Yıllar*"dır (Kutlu, 2003: 41-42).

Marquez, Juan Rulfo, Borges, Carlos Fuentes gibi Latin Amerikalı yazarların büyüğü gerçekçiliğin önemli isimlerinden olduğu bilinir. Çok anlamlı bir anlatım tarzı benimseyen bu yazarlar, kendi ülkelerinden ve toplumlarından aldıkları birikimi dünya edebiyatına miras bırakırlar. Latin Amerika'nın yıpranmış, sömürülmüş derin bilinci ile folklorik özelliklerini birleştiren bu yazarlar, başka toplumların edebiyatlarını etkilemiş, diğer pek çok ülkedeki insana farklı bakış açıları kazandırmışlardır (Gümü, 2011: 271). Carlos Fuentes'in de eserlerinde büyüğü gerçekçilik akımının önemli örneklerine rastlanır. Grotoks, barok, masalsı özellikler eserlerinde sıklıkla işlenir. Fuentes'in eserlerinde ses, ışık ve mimarinin uyumundan oluşan büyüğü gerçekçi bir durum söz konusudur. Kimi zaman detaylandırılan anlatım ve çevre betimlemeleri yine yazarın güçlü yönlerindedir.

Kraliçe Bebek öyküsünde Carlos adlı kahraman-anlatıcı geçmiş notlarını karıştırırken kendisinden yedi yaş küçük sevgilisiyle olan anılarını hatırlar. Sevgilisi daha yedi yaşındayken başlayan bu çocukluk aşkının hatırlarını tekrar tekrar yaşayan Carlos, sevgilisi Amilamia'yı bulma arzusundadır. Bu öyküde çocuksu tutku dikkat çeker. Öyle ki sevgilisi 14 yaşına geldikten sonra onu bir daha göremeyen Carlos, hatıralarından oyun oynadıkları yerleri, oyun alanlarını ve eğlendikleri dakikaları yine aynı tutkuyla yaşıyor gibi bahsetmektedir. Bu durum yine büyüğü gerçekçi bir yaklaşım olarak ele alınmalıdır. Çünkü büyüğü gerçekçilikte güçlü bir masumiyetle anlatılanlar; düşler ve sanrılarla öykünün büyüsel yönünü kuvvetlendirebilir (Arargüç, 2017: 154).

Öyküde gerçek ile düş ve sanrıların melez anlatısı dikkat çeker. Mit ve efsaneler yerine daha çok masalsı anlatının imkanından faydalandığı görülür. Özellikle anlatıyı kuvvetlendirmek ve masalsılığı daha belirgin hale getirmek için ortaya çıkan çocukluk anları, öykünün büyüğü gerçekçi denge özelliğini destekler. Büyüğü gerçekçi metinlerde denge önemli bir özelliktir. Amilamia'nın ormanlık bir alanda kaybolması ile şekillenen masalsılığın yanında iki sevgili arasında geçen tutkulu dakikaların sıradanlığı arasında bir denge kurulur. Carlos'un Amilamia ile tanışma ve ayrılma anlarının "törensiz anlar" olarak nitelendirilmesi dikkat çekicidir. Amilamia'nın nitelikleri dile getirilirken anlatıcı onun "*yaşının gereği olan saflıkla bir yetişkin kişi surati arasında, iyi eğitilmiş çocukların bilmeleri gereken biçimde bir dengeye varmış olduğunu kısa sürede*" anladığını dile getirir. Karakterin bir diğer denge unsuru da Amilamia'nın "doğa vergisi" ağırlığının onu mitsel ve masalsı bir alanda değerlendirmemize imkan verirken "eğitimle kazanılmış" tepkiler vermesi gerçekle olan ilişkiyi dengeler (Fuentes, 2008: 74). Ayrıca 'kraliçe' ve 'bebek' kelimelerinin büyüğü gerçekçi metinlerde üzerinde durulan melezleştirme kavramı üzerinden okunabilecek önemli bir niteliği vardır. Nitelik ve güç imgesi olarak bir yetişkini salık veren 'kraliçe' kelimesi ile daha güçsüz ve savunmasız bir anlam taşıyan 'bebek' kelimesi güçlü çağrışımlara sebep olur. Melezleştirme paradigmasında "*lojik ile büyüünün, tarih ile söylenin, ampirik olan ile mistik olanın, siyah ırk ile beyazın, istilacılar ile yerlilerin, geleneksel anlatı ile meta-anlatının, Avrupa ile Güney Amerika'nın, rasyonel akılla yerli düşüncenin, mimetik olanla fantastik olanın, büyü ile gerçeğin karışımı*" mevcuttur (Erdem, 2011: 182).

Büyüğü gerçekçi metinlerde yeni bir dünya kurma amacı görülmez. Zaten anlatılanlar yaşadıklarımızdan ibarettir. Yukarıda değinildiği gibi bu öyküde fantastik olanın değil daha çok masalsı anlatının imkanlarından faydalanılmıştır. Ancak bu masalsılıkta folklorik özellikler de dikkat çeker. Kahramanların nitelikleri vurgulanırken inançlar, aile ilişkileri, çevre betimlemeleri folklorik özellikler taşır.

Büyülü gerçekçi anlatılarda, doğallaştırma ya da tanıdıklaştırmanın bir yolu da, bir durum veya unsurun ayrıntılı olarak betimlenmesidir. *Kraliçe Bebek* adlı öyküde tanrısal bakış açısıyla çevre betimlemeleri oldukça yoğun bir şekilde dile getirilir. Masalsı olanın ampirik gerçeklik kazanması için kullanılan betimlemeler, metni hem gizem hem gerçek arasında değerlendirmemize olanak verir.

“Önünde sırtı iki büklüm ve bakışsız bir adam oturuyor, öksürükle birlikte ağzından bir kara tütün dumanı püskürüyor: Gözleri kapalı, bir kocamış kaplumbağa boynuna benzeyen buruşuk, şiş kalın gözkapakları altında saklı gözleri, ama yine de hareketlerimi izliyor gibi. Tıraşı uzamış, derin gri izleri şahrem şahrem, sarkık şakaklara asılı yanaklar, yeşile çalan elleri koltuk altlarında gizli; sıtında kaba bir gömlek, mavi ve saçları dağınık, kıvrıkcık şakakları mide bağlamış bir gemi gövdesine benziyor” (Fuentes, 2008: 85-86).

Gerçek ile düş arasında betimlenen bu kişinin olağanüstü bir varlık olmaktan çıkıp ampirik gerçekliğini kazandığı görülür. Bununla birlikte büyü gerçekçi metinlerde betimlemeler kişi veya varlıklar için değil aynı zamanda durum, olay ve çevre için de kullanılır:

“Kapı menteşeleri gıcırıyor. Koku her şeyi un ufak ediyor, öbür duyular darmadağın oluyor, bir sarı Moğol gibi, sanrılarımın tahtına geçip oturuyor, sandık gibi ağır, büzgülü bir ipek kumaş hışırtısı gibi akla bin türlü şey getiriyor, bir Türk padişahının âsâsı gibi işlemeli, derin ve kayıp bir damar gibi yoğun, bir ölü yıldız gibi parlak. Eller beni bıraktılar. Şimdi çevremde gözyaşlarından çok ihtiyarların ürpertileri var” (Fuentes, 2008: 88-89).

Büyülü gerçekçi metinlerde şüphe önemli bir unsurdur. Ancak şüphe duyulan olay, durum veya varlıklar mimetik gerçekle ya da bilimsel verilerle desteklenir (Arargüç, 2017: 139). Denilebilir ki *Kraliçe Bebek* adlı öykü bir sanrılar ve düşler öyküsüdür. Anıları okuyan Carlos'un sevgilisi ile geçirdiği dakikalar, geçmişte yaşananlar onun peşine düşmesiyle birer birer canlanır. Ancak bu durumların sanrılarla sürüklendiğini okurken bu arayışta olayların gerçekten yaşanmışlığına dair delillerin bulunduğunu da fark ederiz. Anlatıcı-kahraman sevgilisi Amilamia'nın çocukken giydiği çiçekli elbiseyi yıllar sonra yine eski oturdukları evin taraçasında görür. Öncesinde Amilamia'nın gerçekten var olup olmadığına ya da eski evlerinde oturup oturmadığına dair şüpheleri vardır. Bu sanrı anlarına odaklandığımızda mimetik gerçekle yüzleşiriz. Anlatıcı-kahraman, sevgilisini yıllar sonra aynı evde sakat bir kadın olarak gördüğünde büyük bir üzüntü yaşar. Amilamia ve ailesinin ev sahibinin kira alacaklısı yalanıyla eve sızan Carlos'un önce sevgilisinin öldüğünü öğrenmesi ve onun cesedinin avluda olduğuna dair sanrılarını öykü sonunda yalanlanmış olur. Arzu ve sanrılarla ilerleyen anlatıda, tutkusuna yenik düşen anlatıcının Amilamia'nın evine tekrar gidip onu kapıda görmesiyle hüznü bir an yaşanır. Büyülü gerçekçi anlatılardaki odaklayıcılar, olaylara inandırıcılık katarken aynı zamanda durumdan şüphe duyulmasını sağlar. Bu sayede okurun bir olayı birden farklı şekilde okumasına imkan sağlar (Arargüç, 2017: 140).

“Saçmalık burada ve eğer Amilimia'nın anısı bir kez daha benim düşsel açlığımı körüklemişse, oyunun kurallarına uyacağım, görünüşleri kullanacak ve tespihli kadının yolumun üzerine dizeceği tuzakların ötesinde bir yanıt –belki de yalın, açık, doğrudan ve belirgin bir yanıt– elde etmedikçe içim rahat etmeyecek. Bu kekre ev sahibime bir olağandışılık yakıştırıyor olmayayım sakın? Eğer öyleyse us dolambacımın daha çok tadını çıkacağım demektir” (Fuentes, 2008: 85).

Anlatıcı öykünün bu şüphe uyandıran çağrısına kendini kaptırır. Ancak bu çağrı okuyucunun metne olan duyarlılığını daha da arttırmak içindir. Büyülü gerçekçi metinlerde bu şüpheli olgu, durum veya anların okuyucu için olduğu unutulmamalıdır. Bu şüpheli durumu kuvvetlendiren bir özellik de büyü gerçekçi metinlerde olayların belirli zamanda geçmemesidir. Bu tür metinlerde kronolojik bir zaman anlatısından bahsedilemez. Bu yüzden, *Kraliçe Bebek* adlı öyküde olayın tam olarak ne zaman geçtiğini bilemeyiz. Bununla birlikte “ağaç dalları örerken, bir değnek parçasıyla çamurda hayvan resimleri çizerken,” (Fuentes, 2008: 75) ya da “on dört yaşın yitik akşamlarında” (Fuentes, 2008: 78) gibi belirsiz zamanlar dikkat çeker. Öyküde büyü gerçekçi unsurların önemli örneklerine rastlamak mümkündür. Özellikle sanrılarının, masalsılığın, düşlerin ve gerçeğin melez bileşenler olarak bir geçmişe uzanışla ele alınması öykünün güçlü yönlerindedir. Şiirsel dilin hakim olduğu görülen öyküde mecâzî ve metaforik anlatım yoğundur.

Sonuç

Büyülü gerçekçi metinlerde anlatıcı olağanüstüye gerçekmiş gibi yaklaşırken zaman ve mekânın da çarpıtılarak verildiği görülür. Olaylara sadece rasyonalist bağlamda yaklaşılmaz. Olaylar arasında kesin bir neden sonuç ilişkisi de kurulamayan bu tür metinlerde amaç gerçekliğin farklı yönlerini açığa çıkarmaktır. Çeşitli kültürleri kaynaştıran ve çeşitli sanat dallarında görülen büyülü gerçekçilikte, folklorik unsurlar da yoğun bir şekilde kullanılır. Eski anlatılardan, yaşantılardan beslenmek büyülü gerçekçi bir metnin içerik olarak zenginleşmesini sağlar. Fantastik anlatılar, destansı ve halk anlatılarının işlendiği metinlerde görüldüğü gibi büyülü gerçekçi metinlerde sıradışı ile gerçek dengededir. Bu dengenin sağlanmasında yazarın ketumluğu önemli bir özelliktir. Yazar olayları ve durumları anlatırken açıklamalarda bulunmaz. Okuyucuyu gizemin ve kendi büyülü gerçekçiliğinin içine davet eder.

Büyülü gerçekçilik içerisinde grotesk ve barok unsurları da barındıran bir anlatım tarzıdır. Bu unsurların kullanımında melezleştirme, fantastik olanın rasyonel olanla bütünlüğü dikkat çeker. Bunların bir arada kullanılması toplumların eksik ve kalıplaşmış yargılarını ön plana çıkarmak için önemlidir. Çocuksuluk büyülü gerçekçi metinlerin bir diğer özelliğidir. Bir çocuğun hayal dünyasının zenginliği ve derinliği büyülü gerçekçi metinlere kaynaklık eder. Anlatımın zenginleşmesi, söz oyunları ve çeşitlilik bu bakış açısı sonucudur denebilir. Bununla birlikte büyülü gerçekçi metinlerde metaforik üslubun şiirsel anlatı tarzının imkânlarından da faydalanılır.

Kraliçe Bebek adlı öykü Carlos Fuentes'in büyülü gerçekçi unsurların önemli örneklerini sunan kurmaca bir metindir. Meksikalı yazarın büyülü ayinleri anımsatan, çocuksu göndermelerle dolu ve masalsi havası yoğun bir anlatımla kaleme aldığı bu öyküde kahraman bir arzusun peşindedir. Sanrılar, düşler ve gerçekler arasında arzusuna kısmen ulaşmış olan kahraman sonunda acı bir gerçekle karşılaşır. Çocukluk aşkı Amilamia'nın tekerlekli sandalyeye mahkum olduğunu gören kahramanın gözyaşlarına hakim olamadığını okuruz.

Büyülü gerçekçi anlatıların insanın dünyayı daha derin kavramasına yardımcı olduğu görülür. Hayatla olan ilişkimizin, modernite ile yıpratılmış insani değerlerin büyülü gerçekçi anlatılarla tekrar canlandırılması amaçlanmaktadır. Sözcüklerin gücüne değer veren, çevreyi ve insanı daha değerli görmemiz gerektiğine dair duyarlılık katan bu anlatı türünde moderniteye karşı bir dil geliştirildiği görülür. Carlos Fuentes'in de insani olanı romantik düzlemde ele alan *Kraliçe Bebek* adlı öyküsü, yazarın egemen söyleme karşı bir insanın kaygı ve hassasiyet taşıması gerektiğini salık verir. Çevre ve insanın hızla değiştiği günümüz dünyasında yaşamın büyüsunü ortaya koymaya çalışan büyülü gerçekçi bu öyküde de bir aşk hikayesi anlatılmaktadır. Aşkın, ailenin ve değişen zamanların vurgusu yazarın kuvvetli bakış açısıyla işlenmiştir.

Kaynakça

- Apaydın, B. (2019). Palimpsest Kavramı ve Mekansal Dönüşüm. *The Turkish Online Journal of Design*, 9 (2), 90-103.
- Arargüç, M. F. (2017). *Büyülü gerçekçilik ve Louis de Bernieres'nin Latin Amerika Üçlemesi*. Konya, Çizgi Kitapevi Yayınları.
- Eco, U. (2012). Palimpsest Tarih. (K. Atakay, Çev.), *Yorum ve Aşırı Yorum* içinde (ss. 151-166), İstanbul, Can Yayınları.
- Ekin, A. (2019). *1950 Kuşağı Öykücülerinde Gerçeküstücü Öğeler*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Emir, D. & Diler H. E. (2011). Büyülü gerçekçilik: Latife Tekin'in Sevgili Arsız Ölüm ve Angela Carter'ın Büyülü Oyuncakçı Dükkânı İsimli Eserlerinin Karşılaştırılması. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 30, 51-62.
- Erdem, S. (2011). Büyülü gerçekçilik ve Halk Anlatıları. *Milli Folklor*, 91, 175-188.
- Fuentes, C. (2008). *Kraliçe Bebek*. *Körlerin Şarkısı* içinde, (ss. 71-91), İstanbul, Can Yayınları.
- Gümüş, S. (2011). Bir Türk Edebiyatı Var Mı?. *Yazının Sarkacı Roman* içinde (ss. 259-273), İstanbul, Can Yayınları.

- Kahraman, Ö. (2015). *Türk Sanatında Düş, Bellek ve Gerçeküstücülük*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Kalemci, M. (2021). *Barış Müstecaphoğlu'nun Gerçek Kırıldı ve Şamanlar Diyarı Adlı Eserlerinde Büyülü Gerçekçilik*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Karabük Üniversitesi, Karabük.
- Kutlu, M. N. (2003). Carlos Fuentes ve İki Romanında Biçim Özellikleri (Deri Değiştirmek ve Artemio Cruz'un Ölümü). *Ankara Üniversitesi TÖMER Dil Dergisi*, 120, 41-56.
- Okuyucu, E. D. (2019). *Büyülü gerçekçilik ve İhsan Oktay Anar'ın Romanlarında İzleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Özüm, A. (2013). Onat Kutlar'ın İshak ve Bilge Karasu'nun Göçmüş Kediler Bahçesi'ndeki Büyülü gerçekçi Öğeler. *Bilig*, 66, 179-204.
- Soylu, H. (2020). Büyülü gerçekçi Anlatı Formu ve Tanrısal Konum: Marquez'in "Üçüncü Teslimiyet" ve Kutlar'ın "Hadi" Adlı Öyküleri. *UDEKAD*, 3 (1), 52-62.